

Rosja głównym korytarzem dla eksportu ropy z Kazachstanu

Aleksandra Jarosiewicz

15 grudnia Caspian Pipeline Consortium (CPC/KTK) będące właścicielem i operatorem ropociągu Tengiz–Noworosyjsk podjęło ostateczną decyzję w sprawie zwiększenia przepustowości tego szlaku z obecnych 28 do 67 mln ton ropy rocznie. Oznacza to, że Europa pozostanie głównym kierunkiem eksportu ropy z Kazachstanu, a biegnący przez rosyjskie terytorium szlak Tengiz–Noworosyjsk – podstawową trasą przesyłu w perspektywie co najmniej średnioterminowej. Rosja nadal będzie głównym partnerem Kazachstanu w dziedzinie eksportu ropy, zatem Astana będzie ostrożna w podejmowaniu decyzji postrzeganych przez Kreml jako godzące w jego interesy (np. uczestnictwo w projekcie Odessa–Brody–Płock). Dopiero w końcu przyszłej dekady, wraz z uruchomieniem wydobywania ze złoża Kaszagan i planowanym dużym eksportem ropy przez Morze Kaspijskie, możliwe będzie zmniejszenie zależności Kazachstanu od Rosji i rozwój eksportu przez Kaukaz.

Schemat eksportu ropy z Kazachstanu – kluczowa rola Rosji

Obecnie około 75% eksportowanej przez Kazachstan ropy transportowane jest przez terytorium Rosji, kluczowym szlakiem przesyłu jest ropociąg Tengiz–Noworosyjsk, na który przypada około 40% eksportu surowca z Kazachstanu. Ponadto Kazachstan wysyła ropę do Chin (ok. 10%) oraz przez Morze Kaspijskie i Kaukaz (ok. 15%). Przeważająca większość kazaskiej ropy (ok. 75%) trafia do basenu Morza Czarnego, skąd kierowana jest na rynki międzynarodowe (w tym europejski).

Decyzja o zwiększeniu przepustowości

Decyzja konsorcjum o zwiększeniu przepustowości oznacza utrwalenie obecnego schematu eksportu surowca z Kazachstanu. Podniesienie desygnowanej przepustowości ropociągu Tengiz–Noworosyjsk z 28 mln ton ropy rocznie do 67 mln (w praktyce przepustowość szlaku wyniosła ponad 34 mln ton w roku 2009 dzięki dodawaniu lubrykantów, które pozwalają na szybszy przesył ropy – zob. Aneks) pozwoli na zachowanie przez ten szlak kluczowej roli w eksporcie surowca. Osiągnięcie przepustowości 67 mln ton ma nastąpić w 2015 roku kosztem około 5 mld USD. Projekt ma zostać sfinansowany ze środków własnych członków konsorcjum (ok. 1 mld USD) oraz kredytu. Po zwiększeniu przepustowości Kazachstan będzie mieć prawo do przesyłu 52,5 mln ton ropy, podczas gdy obecnie może przesłać ok. 27 mln ton. Niewykluczone, że tempo rozbudowy ropociągu

będzie wolniejsze, niż jest obecnie zakładane ze względu na planowane wolne tempo zwiększania się eksportu ropy z Kazachstanu – Astana planuje, że eksport ropy w 2014 roku wyniesie 75 mln ton, w porównaniu z 73 mln ton planowanymi na rok 2010.

Konsekwencje

Zwiększenie przepustowości szlaku Tengiz–Noworosyjsk oznacza, że w perspektywie dekady Astana będzie mieć zapewnione drogi eksportu ropy i może swobodnie działać na rzecz zwiększenia produkcji. Ponadto głównym kierunkiem eksportu kazaskiej ropy pozostanie Europa (zwłaszcza jej południowa część – basen Morza Czarnego i Śródziemnego).

Decyzja o rozbudowie szlaku Tengiz–Noworosyjsk oznacza także, że Kazachstan pozostanie zależny, a nawet nieznacznie zwiększy uzależnienie od Rosji w kwestii tranzytu ropy, co ograniczy jego samodzielność na rynku naftowym Europy oraz możliwość konkurencji z rosyjskimi producentami. Natomiast pojawienie się większych ilości kazaskiej ropy na Morzu Czarnym zaostrzy rywalizację między Kazachstanem a Azerbejdżanem o dostęp do rynków w tym regionie.

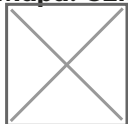
Utrzymanie zależności od Rosji w kwestii tranzytu ropy spowoduje z kolei, że Kazachstan będzie kontynuował ostrożną politykę i nie będzie skłonny angażować się w projekty, do których Rosja odnosi się negatywnie. Oznacza to, że udział Kazachstanu w ropociągu Odessa–Brody–Płock będzie uzależniony od pozycji Moskwy.

Perspektywy – rola złoża Kaszagan

Potrzeba budowy nowych szlaków eksportu ropy z Kazachstanu powstanie wraz z uruchomieniem dużej produkcji ropy na największym kazaskim złożu Kaszagan, co jest planowane dopiero na 2017 rok (próbne wydobycie ma zostać uruchomione w 2012). W roku 2020 Kazachstan planuje zwiększenie eksportu do 100 mln ton ropy rocznie, a w dalszej perspektywie (2030) do nawet 150–170 mln ton. Oznacza to, że w nadchodzącej dekadzie kwestia eksportu ropy z Kazachstanu jest rozwiązana. Dopiero po roku 2020, wraz z rozwojem produkcji na Kaszaganie (maksymalne wydobycie planowane jest na 70 mln ton ropy rocznie) pojawi się realna potrzeba realizacji projektu przesyłu ropy przez Morze Kaspijskie i Kaukaz (tzw. Kazasko-Kaspijski System Transportu), chociaż decyzja w sprawie jego realizacji zapadnie prawdopodobnie w ciągu najbliższych pięciu lat. Oddala to perspektywę uruchomienia eksportu dużych ilości kazaskiej ropy przez Kaukaz i jednocześnie daje Astanie czas na rozwiązanie kwestii warunków realizacji Kazasko-Kaspijskiego Systemu Transportu. Jest to dla Kazachstanu korzystne, ponieważ prognozowany spadek produkcji ropy w Azerbejdżanie spowoduje wzrost atrakcyjności z punktu widzenia Baku tranzytu kazaskiej ropy przez ropociąg Baku–Tbilisi–Ceyhan.

Aneks

Mapa. Szlaki eksportu ropy z Kazachstanu

Charakterystyka szlaków eksportu ropy z Kazachstanu

Tengiz–Noworosyjsk (zwany także KTK lub CPC od nazwy konsorcjum) – podstawowy i najważniejszy szlak przesyłu kazaskiej ropy. Jego obecna przepustowość wynosi 28 mln ton, jednak dzięki dodawaniu substancji ułatwiających przesył ropy można nim przetransportować nawet 34,5 mln ton (tyle wyniósł przesył w roku 2009). Planuje się zwiększenie przepustowości tego szlaku do 67 lub 76 mln ton, przy wykorzystaniu substancji poślizgowych. Jest to najbardziej ekonomiczny szlak eksportu ropy z Kazachstanu.

Atyrau–Samara – jedyny ropociąg, z którego kazaska ropa trafia do rosyjskiego systemu ropociągów, zarządzanego przez Transneft'. Poprzez Atyrau–Samara kazaska ropa dociera m.in. do Gdańska, na Ukrainę oraz południową nitką ropociągu Družba do Czech, Słowacji czy Węgier. Przepustowość ropociągu wynosi 17,5 mln ton i została w pełni wykorzystana w 2009 roku. Planowane jest zwiększenie przepustowości do 25 mln ton.

Kazachstan–Chiny – całość ropociągu została ukończona w 2010 roku. Szlak pozwala na eksport ropy znad Morza Kaspijskiego oraz środkowego Kazachstanu do Chin. Obecnie przepustowość szlaku jest zwiększana i ma osiągnąć 20 mln ton w 2011 roku (wobec 10 mln ton w 2009). W 2009 roku szlakiem przesłano ok. 6 mln ton ropy, w 2010 – ok. 10 mln ton.

Szlak przez Morze Kaspijskie z portu Aktau – pozwala na przesył do 12 mln ton ropy rocznie. Surowiec dostarczany jest tankowcami do Baku, Machaczkały lub irańskiego portu Neka (w 2010 roku dostawy zostały zawieszone m.in. ze względu na sankcje ONZ, łącznie wyniosły ok. 9,5 mln ton).

Planowany **Kazasko-Kaspijski System Transportu** zakłada rozbudowę istniejącego szlaku (m.in. budowę terminalu w miejscowości Kuryk oraz budowę ropociągu Eskene–Kuryk). Jego przepustowość ma wynieść od 25 do 56 mln ton ropy rocznie. System przeznaczony jest dla ropy ze złoża Kaszagan.

Linia kolejowa do Iranu – obecnie w trakcie budowy, ma zostać ukończona w końcu 2011 roku. Teoretycznie możliwości przesyłu ropy tą trasą oceniane są na 15 mln ton rocznie.

Oprócz wymienionych tras, Kazachstan eksportuje ropę koleją (ok. 4 mln ton w 2009 roku) oraz marginalnym ropociągiem do Orska (ok. 2 mln ton w 2009 roku).

